

О.О. Котлярова, Луганський національний університет імені Тараса Шевченка

ВИКОРИСТАННЯ РЕЙТИНГОВОГО ОЦІНЮВАННЯ СТУДЕНТІВ ЗА УМОВ КРЕДИТНО-МОДУЛЬНОЇ СИСТЕМИ НАВЧАННЯ

Котлярова О.О.

Використання рейтингового оцінювання студентів за умов кредитно-модульної системи навчання

В статті проаналізовано особливості формування та використання рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання; визначено поняття “модуль” та розглянуто особливості модульного навчання.

Ключові слова: рейтинг, модуль, модульне навчання, кредитно-модульна система.

Котлярова О.А.

Использование рейтингового оценивания студентов в условиях кредитно-модульной системы обучения

В статье проанализированы особенности формирования и использования рейтингового оценивания учебных достижений студентов в условиях кредитно-модульной системы обучения; определяется понятие “модуль”, а также рассматриваются особенности модульного обучения.

Ключевые слова: рейтинг, модуль, модульное обучение, кредитно-модульная система.

Входження України до європейського освітнього простору, її участь в Болонському процесі передбачає впровадження новітніх технологій навчання, націлених, перш за все, на підвищення якості підготовки фахівців, які будуть в повній мірі відповідати європейському ринку праці. Створення системи контролю та оцінки навчальних досягнень студентів є необхідною умовою роботи системи якісної підготовки спеціалістів у вищому навчальному закладі. Саме тому на теперішній момент актуальним є теоретичне вивчення та

практичне застосування рейтингової технології оцінювання студентів, яка функціонує в межах кредитно-модульної системи навчання.

Проблема рейтингу розглядається в працях таких вітчизняних й зарубіжних авторів, як А. Алексюк, А. Фурман, В. Боднар, В. Малишенко, В. Груцяк, П. Сікорський, Н. Васил'єв, В. Гарєєв, С. Єршиков, В. Каспаров, Ю. Моїсеєв, В. Гольдшміт, Дж. Рассел, І. Чегель, І. Прокопенко та ін.

Мета даної статті полягає в розкритті особливостей рейтингового оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання.

Однією з умов входження України до європейського простору вищої освіти є впровадження системи кредитів на зразок Європейської системи трансферу кредитів (ECTS).

Кредити ECTS є числовим еквівалентом оцінки (від 1 до 60), призначеної для розділів курсу, щоб охарактеризувати навчальне навантаження студента, що вимагається для їх завершення. Вони відображають кількість роботи, якої вимагає кожен блок курсу, відносно загальної кількості роботи, необхідної для завершення повного року академічного навчання у закладі, тобто лекції, практична робота, семінари, консультації, виробнича практика, самостійна робота – в бібліотеці чи вдома – і екзамени чи інші види діяльності, пов'язані з оцінюванням. ECTS, таким чином, базується на повному навантаженні студента, а не обмежується лише аудиторними годинами [1, с. 15].

Загалом, система залікових кредитів виконує дві основні функції:

- функцію перезаліку навчальних дисциплін (або їх окремих частин), які студент за власним бажанням вивчав в іншому ВНЗ;
- функцію накопичення кредитів – студент може отримувати вищу освіту «порціями», перериваючи навчання або неодноразово змінюючи ВНЗ [2, с. 19].

Щоб втілити виконання вищезазначеної умови в життя, в Україні було започатковано перехід до кредитно-модульної системи навчання.

Отже, метою впровадження кредитно-модульної системи (КМС) організації навчального процесу є підвищення якості вищої освіти фахівців і забезпечення на цій основі конкурентоспроможності випускників та престижу української вищої освіти в європейському та світовому освітньому і науковому просторі.

Основними завданнями кредитно-модульної системи організації навчального процесу є:

- досягнення відповідності стандартам європейської системи освіти, яка виходить зі знань, умінь та навичок, що є надбанням випускника;
- адаптація ідей ECTS до системи вищої освіти України для забезпечення мобільності студентів у процесі навчання та гнучкості підготовки фахівців, враховуючи швидкозмінні вимоги національного та міжнародного ринків праці;
- пристосування українських освітніх кваліфікацій та унормування порядку надання можливості отримати професійні кваліфікації до європейського ринку праці;
- забезпечення можливості навчання студенту за індивідуальною вибіркою частиною освітньо-професійної програми, що сформована на основі вимог замовників та побажань того, хто навчається, і сприяє його саморозвитку та підготовці до життя у демократичному суспільстві;
- стимулювання учасників навчального процесу до вдосконалення системи об'єктивного оцінювання якості знань з метою досягнення високої якості вищої освіти;
- забезпечення прозорості системи вищої освіти та академічного і професійного визнання кваліфікацій [2, с. 37].

Кредитно-модульна система організації навчального процесу у вищих навчальних закладах — це модель організації навчального процесу, яка ґрунтується на поєднанні модульних технологій навчання та Європейської системи трансферу кредитів ECTS.

Модульна технологія навчання (модульне навчання) — це комбінована система навчання, яка обов'язково включає підсистему адаптивного програмного управління, поєднану з підсистемою управління, елементом якої є модуль, що дозволяє тому, хто навчається, активно і більш самостійно оволодівати певною сумою знань і умінь, зокрема тією, яка необхідна для реалізації суб'єкт-суб'єктних відносин з педагогом в процесі навчання [2, с. 38].

Підсистема адаптивного програмного управління викладачами навчальною діяльністю студентів (як на навчальних заняттях під керівництвом викладача, так і під час самостійної роботи студентів) є засвоєння ними змісту навчальної дисципліни або виконання програм інших навчальних заходів, передбачених навчальним планом.

Підсистема самоуправління навчальною діяльністю студента забезпечує інтерактивну самостійну творчу роботу з засвоєння знань, набуття умінь і навиків з навчальних дисциплін і у процесі виконання інших навчальних заходів, передбачених навчальним планом, а також систематичний контроль студентом результатів своєї навчальної діяльності [2, с. 39].

Модульно-рейтингова система навчання студентів має наступну структуру:

1. Перелік компетенцій, необхідних для оволодіння дисципліною.
2. Перелік змістовних модулів дисципліни.
3. Сума кредитів для кожного модуля, залежно від його трудомісткості.
4. Розробка модулів [3].

Модульно-рейтингова система організації навчання студентів складається з:

- визначення цілей навчання;
- конструювання навчальних модулів;
- визначення технологій формування компетенцій;
- розробки моніторингу освітнього процесу та сформованості компетенцій тих, хто навчається.

Цілі навчання в такій системі мають багаторівневий характер:

1-й рівень – оперативні навчальні цілі конкретних видів занять;

2-й рівень – навчальні цілі дисципліни;

3-й рівень – загально педагогічні цілі навчання.

Таким чином, ядром змісту кредитно-модульної системи навчання стає модуль, який сприяє розвитку якостей особистості та ключових компетентностей особистості [3].

Модуль при модульному навчанні — це основний засіб модульного навчання, який є закінченим блоком інформації, а також включає цільову програму дій і методичні рекомендації, що забезпечують тим, хто навчається, досягнення поставленої дидактичної мети. Модулі конструюються як змістовні модулі, тобто як система навчальних елементів навчальної дисципліни, або програми навчального заходу, які передбачені навчальним планом, об'єднані ознакою відповідності певному навчальному об'єкту, що має самостійну логічну структуру та зміст і дає можливість оперувати цією інформацією у процесі розумової діяльності. У залежності від змісту дисципліни до складу модуля може входити більше одного змістовного модуля.

До модуля включається також цільова програма дій того, хто навчається, методичні рекомендації щодо засвоєння змісту модуля, самоконтролю та рекомендована навчальна література [2, с. 38].

Технологія педагогічного проектування освітніх модулів передбачає три основних етапи:

1. розробку специфікацій модулів;
2. розробку оціночних матеріалів модулів;
3. розробку навчальних матеріалів модулів [3].

Одним з основних елементів модульного навчання є система рейтингового контролю й оцінки навчальної діяльності студентів.

Рейтингова система в вищій школі являє собою кількісну характеристику якості навчальної діяльності, котра виражена в балах і націлена на

стимулювання ритмічної, зацікавленої, активної роботи студентів. Це індивідуальний сумарний показник рівня навчальних досягнень студента та його відношення до процесу навчання, що встановлюється на кожному етапі поточного, періодичного й підсумкового контролю знань.

Основною метою рейтингової системи є підвищення якості підготовки спеціаліста. Серед головних задач рейтингової системи можна назвати стимулювання пізнавальної діяльності, регулярної самостійної навчальної роботи студентів протягом усього семестру; підвищення їх мотивації оволодіння освітніх програм; формування позитивного досвіду самоосвіти та самовиховання; підвищення рівня організації освітнього процесу в ВНЗ [4, с. 78].

Рейтингова система дозволяє викладачу й студенту ефективно керувати навчальною діяльністю, регулювати її. Це може бути виявлено в накопиченні балів студентом. Знаючи необхідний підсумковий бал, студент може обирати види навчальної діяльності, контролювати час виконання того чи іншого виду роботи. Для викладача це керування навчальним процесом через динаміку балів, що дозволяє стимулювати активність студентів. Рейтинговий контроль знань студентів дозволяє оцінити результати й можливі пропуски в знаннях.

В рейтинговій системі в значній мірі (порівняно з традиційною заліковою системою) виявляється відповідальність студентів за самостійне визначення кроків в навчанні, що відображається в ритмах його навчання, в накопиченні їм балів. В зв'язку з тим, що студенти самі визначають види діяльності, в яких вони можуть найбільш повно реалізувати себе в оволодінні дисципліни, що вивчається (в цьому випадку виявляється їх самостійність), вони більш активні й відповідальні за свої дії. Студент вже не може перекласти відповідальність на викладача (адже в традиційній системі саме викладач відіграє ключову роль, виставляючи добрі або погані підсумкові оцінки за діяльність протягом семестру). В рейтинговій системі викладач має чудову можливість диференціювати студентів по малим групам та, як наслідок, підбирати

оптимальний режим навчання [4].

Вихідним моментом побудови рейтингової системи на будь-якому рівні (дисципліни, кафедри, факультету, ВНЗ) є встановлення максимального рейтингового балу (МРБ) з кожної дисципліни, що викладається. В деякому сенсі МРБ виступає як приблизна оцінка важливості й трудомісткості відповідного курсу. В розподілі балів, які відводяться на поточний рейтинг, можна добре побачити специфіку дисципліни або модуля, що вивчається, а також основні засоби оволодіння цією дисципліною [4].

Суттєвим недоліком рейтингової системи оцінювання, на наш погляд, є те, що її умови розробляються окремими навчальними закладами, факультетами або кафедрами. Проте існує принаймні два підходи до формування такої системи оцінювання. Перший передбачає, що максимальна сума балів, яку можна набрати з предмету, складає 100 балів. В другому підході максимальна кількість балів, яку студент може отримати з дисципліни, прирівнюється до 100%. Як в першому, так і в другому випадку, отримані бали розподіляються на чотири частини між основними елементами рейтингу: бали, котрі студент може отримати на контрольних заходах рубіжних зрізів; за участь в навчальному процесі (відвідування лекцій, ведення конспектів, робота на семінарах); за самостійну роботу; за рефлексію освітнього процесу. Розподіляються бали приблизно наступним чином: 20-25% відводиться на рубіжні зрізи, 30-35% - на аудиторну роботу й така ж кількість балів — на самостійну роботу й 10-20% на діяльність з самооцінки, рефлексії учбового процесу (ведення щоденника, написання есе, створення портфоліо й т. ін.)

Щоб стимулювати активність студентів, посилити їх мотивацію в рейтинговій системі, передбачається введення штрафних і преміальних балів. Штрафні бали вводяться за пропуски обов'язкових занять без поважної причини, плагіат, несанкціоноване використання довідкової літератури, шпаргалок, несамостійне виконання індивідуального завдання, несвоєчасне його виконання. Призначення штрафних балів сприяє вихованню

самодисципліни й відповідальності студентів.

Преміальні бали нараховуються у вигляді заохочення за здачу роботи раніше встановленого терміну, за творчий, неординарний підхід до роботи, використання джерел, які не були зазначені викладачем. Додатковий бал може отримати студент, чия робота значною мірою відрізняється від решти робіт. Преміальний бал може бути нарахованим за конкретну роботу, а може й додаватися наприкінці семестру за активну систематичну роботу на семінарських заняттях, участь в дискусіях, розробці творчих проєктів й т. ін [4, с. 80].

Як і всі інші розрахунки в робочій рейтинговій формулі, нарахування штрафних і преміальних балів повинно бути чітко й однозначно прописано в документі, котрий регламентує роботу кожного викладача в рейтинговій системі. Там також повинні бути визначені критерії оцінки за результатом кожного виду роботи, яка входить до робочої рейтингової формули. Наявність конкретних опублікованих критеріїв робить оцінювання більш прозорим й об'єктивним [4].

Такий документ, на наш погляд, повинен бути загальним для всіх факультетів і кафедр певного ВНЗ та регулювати роботу викладачів і студентів з кредитно-модульної системи загалом та зокрема з рейтингової системи оцінювання. Він повинен містити робочу рейтингову формулу, котра використовується для розрахунку рейтингу студентів. Така формула, проте, часто не є оговореною в нормативних документах та є індивідуальною для кожного викладача.

Таким чином, рейтингова технологія оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання є вдалою заміною традиційній системі оцінювання, але на теперішньому етапі не є закінченою й потребує подальшої розробки та вдосконалення.

Література

1. **Основні** засади розвитку вищої освіти України в контексті Болонського процесу (документи і матеріали 2003-2004 рр.) / За ред. Кременя В.; Авт. кол. М. Степко та ін. – Тернопіль, 2004. – 215 с.

2. **Інтеграція** освітніх систем України і Європи: Навчально-методичний посібник // В.К. Медведєв, Ю.В. Стасєв, С.В. Залкін, О.С. Челпанов, К.І. Хударковський, А.І. Комишан / За ред. В.К. Медведєва. – Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, - Харків, 2005. – 124 с.

3. **Лизунова Е.М.** Методические основы проектирования модульно-рейтинговой системы обучения студентов. // Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2008/MariyEl/II/II-0-33.html>

4. **Сергеева Е.В.** Оценка учебных достижений студентов в контексте Болонского процесса: рейтинговая система. // Управление качеством профессиональной подготовки специалистов в условиях перехода на многоуровневое образование. // Сборник научных статей по итогам всероссийской научно-практической конференции. Волгоград, 22-25 сентября 2008г. Часть 1. – Волгоград: Изд-во ВГПУ «Перемена», 2008. – 268 с.

5. **Власко М.П.,** Устименко О.В. Про переваги модульно-рейтингової технології навчання// Педагогіка і психологія. – 2004. – №2 (43). – С. 98–106.

Kotlyarova O.O.

The Usage of Student Rating within the Credit-Module System of Education.

In the article the peculiarities of forming and using of student rating within the credit-module system are analyzed; the term “module” is defined, as well as peculiarities of module learning are considered.

Key words: rating, module, module learning, credit-module system.

Відомості про автора

Котлярова Ольга Олександрівна – викладач кафедри практики мовлення Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Основні наукові інтереси зосереджені навколо особливостей оцінювання навчальних досягнень студентів в умовах кредитно-модульної системи навчання.